

■ Дакументалістыка

ПОЎНЫ МЕТР ЯК ВЫКЛЮЧЭННЕ

Студыя «Летапіс» кінастудыі «Беларусьфільм» прадставіла фільмы, створаныя за мінулы год. З 17 карцін большасць здымалася ў фармаце трынаццаці хвілін (калі дакладней — 12.59). Але і поўны метр усё ж заявіў пра сябе і ўвасобіўся ў трох стужках, што былі давераны ўжо масцітым рэжысёрам — Галіне Адамовіч, Віктару Аслюку і Юрыю Гарулёву. Мінулае ў прадстаўленым кантэнце дамінуе, яму і ўвага, і даследаванне, і пэўны піетэт. А вось сучаснасць застаецца недзе ўбаку, недарэмна з’яўляецца шкадаванне таго, што беларуская дакументалістыка аддаецца на карысць рэкламным фільмам, лікбезу і мантажу кінахронікі.

Сярод кароткаметражак ёсць цэлая серыя фільмаў пра замкі Беларусі — Крэўскі, Мірскі, Навагрудскі, Гальшанскі... У гэтым жа сегменце рэалізавана некалькі іншых тэм, напрыклад, партрэт дырыжора і мастацкага кіраўніка Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Аляксандра Анісімава альбо фільм пра студэнцкі тэатр, аўдыторыяй якога з’яўляюцца хворыя дзеці.

Кожны са створаных поўнаметражных фільмаў летася у якасці кінапраекта перамог у рэспубліканскім конкурсе, дзякуючы чаму атрымаў стапрацэнтнае дзяржаўнае фінансаванне. Вынік з’явіўся даволі хутка.

Прэм’ера карціны «Беларусь. Дакументальная гісторыя» Галіны Адамовіч ужо адбылася некалькі месяцаў таму. Пэўная частка фільма заснавана на хроніцы і работах беларускіх дакументалістаў ад пачатку дзеянастых да сённяшніх дзён. У карціну ўключаны надзвычай фактурныя эпізоды з 90-х гадоў: чэргі на мяжы з

Польшчай, у якой беларусы зараблялі грошы, незадаволены натоўп людзей на плошчы каля помніка Леніну, аповед простых працоўных пра безграшоўе і неабходнасць утрымліваць

Настаўнік Сяргей Сяргеевіч у атачэнні дзяцей.

сям’ю. Тут зафіксаваны час безнадзейнасці і надзеі на будучыню, час сацыяльных узрушэнняў, час гучнага голасу народа, час лёсавырашальных падзей. Усё гэта лагічна перацякае ў аповед пра дасягненні незалежнай краіны — працу завода Гомсельмаш, пасляховую практыку трансплантатцыі сэрца, будаўніцтва Беларускай АЭС, пра рэстаўрацыю Архікафедральнага касцёла ў Мінску. Побач з тымі, хто гэтыя поспехі стварае, дакументалісты — яны фіксуюць гісторыю краіны і адшукваюць сапраўдных герояў.

Карціна Віктара Аслюка «Педагагічная паэма» па сцэнарыі Вольгі Да-

Кадр з фільма «Трасцянец. Мы павінны ім памяць».

шук здымалася ў канцы навучальнага года і пачатку ўжо наступнага. А між тым, героямі фільма з’яўляюцца маладыя настаўнікі Дзмітрый Макачук і Сяргей Бародзіч, што з’ехалі з Мінска ў аграгарадок Жыліхава Капыльскага раёна, каб працаваць у школе. За час працы над фільмам адзін з педагогаў перайшоў працаваць у іншую школу, да таго ж калегі знайшлі для пражывання прыватны дом замест інтэрната. Вучні, шчыра прывязаныя да сваіх настаўнікаў, дапамагалі ім прыбіраць новае жылло.

Усё гэта — побыт, урокі, стасункі з вучнямі, падрыхтоўка да школьнага свята, віншаванні калег, непрацяглыя разважанні — стала жывой і прыемнай фактурай. Па словах сцэнарыста, героі фільма — апантаныя педагогікай, таму тут сапраўдная, не штучная тэма, маляўнічая гісторыя. Адсутнасць выразнага пачатку і канца ў «Педагагічнай паэме» робіць карціну быццам выразаным з кантэксту доўгім эпізодам, без адказаў на неадчэпныя лагічныя пытанні. Гэта бытапісанне. Што само па сабе мае каштоўнасць.

Каштоўнасць карціны «Трасцянец. Мы павінны ім памяць» у жытых людзях, для якіх гэта назва — «Трасцянец» — мае значэнне. Карці-

на Юрыя Гарулёва зафіксавала тыя водгукі, магчымасць атрымаць якія паступова знікае. Водгукі тых, чые бацькі альбо сваякі падчас Другой сусветнай вайны былі накіраваны ў лагер смерці; тых, хто жыў у вёсцы Малы Трасцянец, тых, хто сёння даследуе гэты гістарычны эпізод.

У Трасцяніцы былі забіты людзі з Германіі, Аўстрыі, Польшчы, СССР, сённяшніх Чэхіі і Славакіі, таму і водгукі трагедыі можна шукаць на даволі вялікай тэрытарыяльнай прасторы. Аўтары карціны такой цяжкасці не пабаяліся — фільм змясціў багаты матэрыял, чуллівыя нюансы апавёдаў нашчадкаў забітых людзей, аддаў даніну ахвярам нацызму.

Тры поўнаметражныя фільмы для студыі «Летапіс» — гэтага мала. Мала нават для таго, каб даследаваць сучаснасць і пакінуць яе візуалізацыю і эмоцыі будучым пакаленням. А рэчаіснасць тым часам настолькі разнастайная, што самастойна яе не ахапіць, не ўсвядоміць, не прааналізаваць. Творчы азарт кінадакументаліста павінен знаходзіць адпаведную падтрымку. Тады і да памяці мы зможам дакрануцца.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@vziasda.by

■ Кінакрокі

ТЭМА АДНА, ФІЛЬМЫ — РОЗНЫЯ

Новая сістэма развіцця маладога кіно дала плён

Тры кароткаметражкі беларускіх маладых аўтараў былі паказаны на вялікім экране ў Мінску як вынік праекта KINOSPRINT. Праект, што быў распачаты летася ў Беларусі, накіраваны на ўзаемадзеянне кінаэкспертаў і пакалення маладых кінематаграфістаў. Апошнія падавалі заяўкі, пісалі сцэнарыі, афармлялі каштарысы, праходзілі этапы здымачнага працэсу, працавалі над так званым постпрадакшнам, укладваліся ў тэрміны і графікі, карацей, міналі ўсе «колы пекла» стварэння фільма. А наўзамен атрымлівалі ад арганізатараў конкурсу доступ да тэхнічнага абсталявання і тэарэтычную, кансультацыйную дапамогу.

Пілотны выпуск хоць і зацягнуўся (скончыцца ён павінен быў яшчэ ў кастрычніку), але мэтай, здаецца, дасягнуў. Тры ігравыя кароткаметражкі папоўнілі пласт сучаснага маладога беларускага кіно і хто ведае — магчыма, удзельнікі конкурсу гэтым не абмяжуюцца.

«Сутнасць праекта была ў тым, каб пачаць перадаваць вопыт, і гэта, на мой погляд, атрымалася. Не істотна, што ў фінале аказаліся толькі тры работы, а не дзесяць — гэта ж толькі першы крок. У выніку мы маем маладое кіно, зробленае на дастаткова высокім узроўні, і тэхнічным, і мастацкім. Што таксама важна — гэта закончаныя работы, а толькі ў гэтым выпадку вопыт мае сілу», — каментуе генеральны прадзюсар «БелФільм Групы» і адзін з «экспертаў» праекта Юрый Ігруша.

Тэмай фільмаў была заяўлена экалогія. Рэжысёр Міхаіл Пархоменка на Кінаспрынце зняў сваю дэбютную карціну — крыху дыдактычную трагікамедыю «Эстафета». Па сюжэце дачнік знаходзіць у сваім агародзе заржавелую бомбу і разгублена спрабуе прыдумаць, што з ёй рабіць. На дапамогу прыходзіць простая логіка: бомба — гэта зброя, а зброю трэба здаваць у міліцыю. Таму галоўны герой кладзе знаходку ў свае «жыгулі» і вязе ў аддзяленне...

Ігар Чышчэня, вядомы сваімі дакументальнымі працамі, — не дэбютант у кіно, але над ігравой карцінай, дзякуючы ўдзелу ў Кінаспрынце, працаваў упершыню.

«Паміж ігравым і дакументальным кіно насамрэч вялікія розніца. Для дакументальных фільмаў патрабуецца меншая здымачная група, меншая колькасць тэхнікі, апроч інша-

га — гэта інтымная праца. Стварэнне ігравага фільма — іншая справа, тут трэба кіраваць калектывам, арганізоўваць прастору. У першым выпадку ты, можна сказаць, фіксуеш тое, што адбываецца, у другім ты павінен прыдумаць, стварыць, зрабіць матэрыял падобным да тваёй задумкі. Вось гэтага вопыту ў мяне да ўдзелу ў праекце не было. Апроч іншага на Кінаспрынце я зразумеў, што добра ўмею, а што ў мяне атрымліваецца дрэнна, вызначыў свае плюсы, мінусы і кірункі, у якіх трэба практыкавацца. Тут мы памацалі матэрыю, так скажам, вялікага кіно», — кажа рэжысёр.

Яго каманда абрала тэму аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Што, дарэчы, актуальна — у кра-

Дачнік знаходзіць у агародзе заржавелую бомбу і разгублена думае, што з ёй рабіць. На дапамогу прыходзіць простая логіка: бомба — гэта зброя, а зброю трэба здаваць у міліцыю.

савіку споўніцца трыццаць гадоў з моманту выбуху на энергаблоку электрастанцыі. У карціне «Лічыльнік шчасця» хлопчык знаходзіць у рэчах бацькі, які вярнуўся з камандзіроўкі, дзіўны прыбор. Малы прымае яго за вымяральнік узроўню шчасця. Прыбор, што насамрэч з’яўляецца дазіметрам (прызначаным для вымярэння ўзроўню радыяцыі), паказвае і сутнасць камандзіроўкі, і тэму фільма, і прычыну навіслай напружанасці. Дзякуючы аднаму атрыбуту карціне не спатрэбілася лішнія словы і ўдакладненні.

Чалавечая гаворка апроч адной фінальнай фразы адсутнічае ў фільме «Дваццацьшаснаццаць», якую супольна знялі Андрэй Крывецкі і Дзмітрый Рачкоўскі. На Зямлі застаецца адзін чалавек, які жыве ва ўмоўным доме, з умоўнымі сценамі і дзвярыма, але абавязкова ўсіх умоўнасцяў прытрымліваецца. У яго ёсць радыёпрыёмнік, запасы правізіі, папера, на якой ён піша лісты, ровар, на якім ездзіць іх адпраўляць. З дакладнасцю мінута ў мінута. Але радыёпрыёмнік не знаходзіць сігнал, і лісты са скрыні ўжо даўно ніхто не даставаў. У пэўны эмацыянальна на крызісны момант галоўны герой знаходзіць паштоўку з выявай горада Дубай і, натхніўшыся

ёю, пачынае працаваць над яшчэ адной у сваім жыцці ўмоўнасцю.

З маладымі кінематаграфістамі ў праекце Кінаспрынт працавалі вядомыя дзеячы беларускай кінапрасторы — прадзюсар New wave production Аляксандр Левянчук, сцэнарыст Андрэй Курэйчык, дырэктар Кінашколы-студыі Андрэй Палупанаў, дырэктар rental-кампаніі FIRST RENTAL Сяргей Якубоўскі і іншыя.

Тры ігравыя кароткаметражкі папоўнілі пласт сучаснага маладога беларускага кіно, і хто ведае — магчыма, удзельнікі конкурсу гэтым не абмяжуюцца.

«Я думаю, гэта толькі першы крок у галіне, дзе з маладымі працуюць прафесіяналы. Гэта вельмі важна, таму што дагэтуль у якасці настаўніка выступала па сутнасці толькі дзяржава — у навучальных установах, у фінансаванні дэбютаў. Мы маем справу з маладымі, некіруюмымі людзьмі, з тымі, хто сам прыйшоў да цікавасці да кіно. Прафесіяналы пачалі працаваць з удзельнікамі праекта з самага нуля. Гэта было нялёгка: заяўкі падалі дзевяноста чалавек, але толькі тры работы дайшлі да фіналу. Яшчэ 5-6 работ мы страцілі ў працэсе. Цяжка было прымусіць слухаць вопытных людзей, маладым здавалася, што яны ведаюць усё. Але тыя, хто дайшоў да фіналу, набіўшы гузакоў, зразумелі, што нас варта было слухаць, — расказвае Юрый Ігруша.

Напэўна, нехта з тых, хто прайшоў Кінаспрынт, не будзе працягваць працу ў кіно, але, як лічыць Юрый Ігруша, праект усё роўна стане для ўдзельнікаў надзвычай карысным вопытам: чалавек, маўляў, разабраўся ў сабе і сваіх інтарэсах, а гэта таксама перамога.

На чарзе ў арганізатараў пасля прэм’еры кароткаметражак у Мінску іх прасоўванне на замежныя фестывалі, чым зоймецца прадзюсарскі бок. Магчыма, Кінаспрынт працягнецца чарговымі конкурсамі, і тады, спадзяёмся, фільмаў будзе знята яшчэ больш, праўда, ужо зусім на іншую тэму.

Ірэна КАЦЯЛОВІЧ.
katsyalovich@vziasda.by

Працоўны момант здымачнай групы фільма «Дваццацьшаснаццаць».